

293 a) shoří (ČJA 5, 195) — *mapa s. 413*
b) na shledanou (2035)
zhlavík (plužních koleček) (ČJA 3, 46)

1 M a) schoř^í (schó-)
zhoř^í
b) na schledanou
na zhledanou

2 Územní rozdíly v asimilaci skupiny *sh-* byly zjišťovány také u 3. os. sg. ind. prez. *shoří* a u pozdravu *na shledanou*.

K obdobnému typu asimilace dochází i u termínu *zhlavík* ‚podložka pro hřidel pluhu‘.

3 Případy progresivní asimilace (*schoří*, *na schledanou*) jsou typickými českými variantami, podoby *zhoří* a *na zhledanou*, které vznikly jako důsledek asimilace regresivní, se vyskytují na Moravě (izoglosy vydělující oba moravské areály přičleňují k Čechám v nestejně velkém územním rozsahu i Třebíčsko a Znojensko). „Česká“ varianta *na schledanou* byla zachycena (jako dubletní a nověji pronikající) i ve většině moravských měst.

4 —

5 a) schoří Ju 3, Ru 2, 3 — schoří Po 1 — schóří Ju 1, 3, 5, Ru 2 — schóří Po 1, Ju 2, Ru 1, 4 — zhoří Ju 6, 7, Ru 5 — zhóří Ju 4   b) na schledanou Po 1, Ju 2, 3, 5, Ru 4 — na zhledanou Ju 6 — na zhledanou Ju 7

7 Tento typ asimilace byl zaznamenán i u termínu *zhlavík* (plužních koleček) (*zhlaví*, *zhlavík*, *schlaví*). Převládající jsou podoby s počátečním *zh-* (*zhlaví*, *zhlavík*) – vyskytují se především v západní polovině Čech (s výjimkou jejich okrajových úseků) a na většině Moravy. Výslovnost *schlaví* je rozšířena zejména v oblasti svč. s přesahy do nář. středočeských (v jejich sev. a vých. části) a jzč. (v úzkém pruhu od Příbrami k Českým Budějovicím a ke Slavonicím), srov. ČJA 3, 46 *zhlavík* (plužních koleček).

Bá

294 otevřít (174) — *mapa s. 415*

1 M (v)otevřít
(v)odevřít (vore- 302–304, 309, 310)

2 Mapa podává nář. hláskoslovné diference v předponě slovesa *otevřít*. Byl zjištěn rozdíl *ote-* × *ode-*. Jev má obdobu ve dvou výslovnostních podobách předložky *ot* a *od* (v závislosti na regresivní asimilaci znělosti). Původní předpona je zde *ot(e)-*. Nese prostorový separativní (odlukový) význam.

Podoba s *ode-* zřejmě vznikla jako novější varianta původní předpony *ote-*: Analogicky podle předložek jako *nad*, *pod* (s dvojitou výslovností v důsledku asimilace) se vytvořila znělá grafická podoba *od(e)*. K témuž vývoji došlo i v předponě *ot-* (Kopečný, 1973, s. 150). Případy, v nichž se tato změna neuskutečnila, jsou výjimkou a patří k nim i předpona *ote-* u slovesa *otevřít* (podoba shodná se spisovným jazykem). Zůstala uchována patrně i vlivem synonymního slovesa *otvořiti*.

Nemapovaný chodský dialektismus *vorevřít* vychází z podoby *vodevřít* a odráží jzč. změnu *d > r* (např. *děreček*), srov. ČJA 5, 327b.

3 Výrazně zeměpisně vymezena je především varianta *odevřít*. Nedubletně se vyskytuje v Čechách v záp. polovině jzč. nář., v Podkrkonoší, nesoustavně i jinde na území Čech. Areál tvoří též v záp. úseku střm. nář. a v dialektech čes.-pol. se značnými přesahy na západ.

Podoba *otevřít* je charakteristická pro území na východ od řeky Svitavy (z jižního Brněnska přesahuje na západ až k Třebíči). Jako nedubletní se vyskytuje i na pruhu území podél již. poloviny bývalé čes.-mor. hranice, na již. okraji Čech a v sev. a vých. úsecích svč. nář.

Dubletně se obě podoby, *otevřít* i *odevřít*, vyskytují v Čechách, a to především ve střč. nář. a přilehlých úsecích dial. svč.

V mluvě měst byly zapsány podoby shodné s nář. okolím, jako progresivní se jeví varianta *otevřít*, jež proniká do mluvy měst na území s nář. podobou *odevřít*. Uplatňuje se i v českých pohraničních městech.

4 **odevřít** Jg   **otevřít** stč. *otevřieti*, Jg, SSJČ, sloven. *otvorit'*, pol. *otworzyć*, hluž. *wotewréc*

5 otevřít Ru 5 — vorevřít Ju 6 — votevřít Ju 1, 2, 4, Ru 4 — vodevřít Ju 5, Ru 2, 3 — vovevřít Ju 5 — vovevřít Ju 1, 2, 4 — wodevřít Po 1

Kl